

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward"

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับสถานะทางมิติสังคมของวัยรุ่นตอนกลาง

FACTORS ASSOCIATED WITH SOCIOMETRIC STATUS AMONG MIDDLE ADOLESCENCE

รัฐญา จิตต์อาจหาญ¹, ศิริไชย หงษ์สงวนศรี², พลิศรา ธรรมโชติ², อาภา ภัคภิญโญ³

¹นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาเด็ก วัยรุ่น และครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล

²ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร

³สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความนับถือตนเอง ภาวะซึมเศร้า และรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง กับสถานะทางมิติสังคมของวัยรุ่นตอนกลาง กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 โรงเรียน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ทางสถิติด้วย ANOVA และ Chi-Square Test

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย จำนวน 542 คน นักเรียนหญิง 673 คน มีอายุเฉลี่ย 14.1 ปี (S.D. = 0.75) นักเรียนที่ได้รับความชื่นชมและเป็นที่ยอมรับมีความนับถือตนเองสูงกว่านักเรียนที่ถูกปฏิเสธและไม่เป็นที่ยอมรับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (30.2 ± 3.3 vs. 27.9 ± 4.5 , $p < 0.001$) และมีภาวะซึมเศร้าต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (16.1 ± 7.4 vs. 19.0 ± 9.9 , $p < 0.05$) นักเรียนที่เป็นที่ยอมรับและไม่เป็นที่ยอมรับมีรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยนักเรียนที่เป็นที่ยอมรับได้รับการเลี้ยงดูแบบ optimal bonding มากที่สุด (ร้อยละ 33.3) และนักเรียนที่ไม่เป็นที่ยอมรับได้รับการเลี้ยงดูแบบ affectionless control มากที่สุด (ร้อยละ 40.3)

คำสำคัญ สถานะทางมิติสังคม, ความนับถือตนเอง, รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

Abstract

This cross-sectional descriptive study aimed at examining the correlation of self-esteem, depression and parenting styles, with sociometric status among middle adolescence. The sample included 1,215 students who were studying at Matthayom 2 and 3 (14.1 years) in 6 schools in Bangkok. The data collection was done by questionnaire. The analytical statistic was used to study the factors associated with the sociometric status, e.g. ANOVA and Chi-Square Test.

The findings showed that the admired with high perceived popularity students achieved higher scores in Rosenberg Self-Esteem Scale (Thai version) than the rejected with low perceived popularity students at a statistically significant level ($p < .001$) and achieved low scores in Center for Epidemiologic Studies-Depression Scale (Thai version) at a statistically significant level ($p < .05$). Most high perceived popularity students had been

reared by the optimal bonding style (33.3%), while most low perceived popularity students had been reared by the affectionless control style (40.3%). Which had been reared differently at a significance level in Parental Bonding Instrument (Thai version) ($p < .05$).

Keywords Sociometric status, Self-esteem, Parenting styles

บทนำ

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างมาก (O'Donohue et al., 2013) จึงเป็นวัยที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาด้านอารมณ์ เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้า เป็นต้น ได้ง่าย และอาจนำไปสู่การเกิดโรคทางจิตเวชตามมาได้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) กรมสุขภาพจิต (กรมสุขภาพจิต, 2555) พบว่าในปี 2554 วัยรุ่นไทยที่มีอายุระหว่าง 15 – 19 ปี มีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ 3.43 คนต่อประชากร 100,000 คน หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่เป็นสาเหตุของการฆ่าตัวตาย ได้แก่ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพ เพราะวัยรุ่นให้ความสำคัญกับการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนและสังคมมาก มีความต้องการในการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนสูง (พนม เกตุมาน, 2535) หากได้รับการยอมรับจะส่งผลทางบวกต่อสภาพจิตใจ ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง (DuBois et al., 1998) ซึ่งเกิดจากการรับรู้ว่าตนเองมีความสำคัญและเป็นที่รักของผู้อื่น (Maslow, 1970; Coopersmith, 1981; พนม เกตุมาน, 2550) และวัยรุ่นที่ไม่ได้รับรู้ถึงการได้เป็นที่รักของผู้อื่นหรือได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมก็จะได้เกิดผลทางลบต่อสภาพจิตใจ (Newcomb et al., 1993; Sandstrom & Zakriski, 2004) เช่น ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง วิตกกังวลในการเข้าสังคม ไปจนถึงซึมเศร้าได้ (Coie et al., 1992; Rubin et al., 1995; French, 1988; Salmivalli et al., 2000; Ladd, 2006) ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งสามารถศึกษาผ่านตัวแปรสถานะทางมิติสังคมหรือ sociometric status ซึ่งเป็นสถานะที่บ่งชี้ระดับการได้รับการยอมรับ ผ่านการให้คะแนนการเป็นที่ชื่นชอบและเป็นที่นิยมของกลุ่มเพื่อนในครั้งนี้ จึงมีประโยชน์ต่อการเกิดองค์ความรู้ใหม่ในบริบทของสังคมไทย แก่ผู้ปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กและวัยรุ่น ผ่านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดปัจจัยที่สัมพันธ์กับการไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และส่งเสริมปัจจัยที่ช่วยให้มีคุณลักษณะหรือจุดแข็งที่จะนำไปสู่การได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น ช่วยให้วัยรุ่นมีประสบการณ์และพัฒนาการทางสังคมที่ดีเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพและสัมพันธภาพที่เหมาะสม (พนม เกตุมาน, 2535) มีสุขภาพจิตที่ดีและเติบโตไปเป็นประชากรคุณภาพของสังคม โดยการศึกษาสถานะทางมิติสังคมในครั้งนี้จะศึกษาผ่านโครงสร้างแบบ 2 มิติ ซึ่งได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ มิติ sociometric popularity ที่มุ่งศึกษาถึงประเด็นด้านการเป็นที่ชื่นชอบของเพื่อน และมิติ perceived popularity ที่ศึกษาในประเด็นด้านการเป็นที่นิยมในกลุ่มเพื่อน (Parkhurst & Hopmeyer, 1998) และศึกษาร่วมกับปัจจัยด้านความนับถือตนเอง ภาวะซึมเศร้า และการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพจิตและพฤติกรรมของวัยรุ่น ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์ต่อสัมพันธภาพกับกลุ่มเพื่อนของวัยรุ่น โดยจะทำการศึกษาในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 2 และ 3 ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนกลางที่เป็นช่วงวัยที่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนมากที่สุดเมื่อเทียบกับวัยรุ่นตอนต้นและวัยรุ่นตอนปลาย (Feldman & Cauffman, 1999) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานะทางจิตสังคมของวัยรุ่นตอนกลาง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความนับถือตนเอง ภาวะซึมเศร้า และรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง กับสถานะทางจิตสังคมของวัยรุ่นตอนกลาง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มประชากรเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และ 2 มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 84,975 คน และทำการศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 และมีตัวแปรต้นได้แก่ ความนับถือตนเอง ภาวะซึมเศร้า และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ตัวแปรตาม ได้แก่ สถานะทางจิตสังคมของวัยรุ่นตอนกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบตัดขวาง (cross-sectional descriptive research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับสถานะทางจิตสังคมของวัยรุ่นตอนกลาง

2. ขั้นตอนการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้การคำนวณขนาดตัวอย่างแบบ one-sample size (สุทธิพล อุดมพันธุ์รัก, 2560) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย ทั้งนี้เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างของ sociometric status แต่ละกลุ่มเหมาะสมในการนำมาศึกษา ซึ่งได้กำหนดจำนวนขั้นต่ำของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่มไว้ที่ร้อยละ 5 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ดังนั้นจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 1,000 คน เพื่อให้มีโอกาสในการพบกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะทางจิตสังคมในกลุ่มต่างๆ เพิ่มมากขึ้น และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จากประชากรทั้งหมด 84,975 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,215 คน และเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 5 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป 2) แบบประเมินสถานะทางจิตสังคมแบบ 2 มิติ มีลักษณะการประเมินแบบ rating scale (1-10) โดยให้นักเรียนให้คะแนนความชื่นชอบ (liking scale) ที่มีต่อเพื่อนแต่ละคนเรียงตามรายชื่อของแต่ละห้องเรียน (ชอบน้อยที่สุด = 1 ไปจนถึง ชอบมากที่สุด = 10 คะแนน) ในมิติ sociometric popularity และให้คะแนนความเป็นที่นิยม (popular scale) แก่เพื่อนแต่ละคนตามมุมมองของนักเรียน (โดดเด่นน้อยที่สุด = 1 ไปจนถึง โดดเด่นมากที่สุด = 10 คะแนน) ในมิติ perceived popularity และรวบรวมคะแนนของนักเรียนที่ได้จากการประเมินมาหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ ซึ่งมีเกณฑ์การแบ่งกลุ่มสถานะทางจิตสังคมจากการกำหนดค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ ดังนี้ มิติ sociometric status กำหนดให้เปอร์เซ็นต์ไทล์ตั้งแต่ 75 ขึ้นไป หมายถึงกลุ่ม Admired และเปอร์เซ็นต์ไทล์ต่ำกว่า 25 ลงไป หมายถึงกลุ่ม Rejected และมิติ perceived popularity กำหนดให้เปอร์เซ็นต์ไทล์ตั้งแต่ 75 ขึ้นไป หมายถึงกลุ่ม High perceived popularity และเปอร์เซ็นต์ไทล์ต่ำกว่า 25 ลงไป หมายถึงกลุ่ม Low perceived popularity นอกจากนี้กำหนดให้เปอร์เซ็นต์ไทล์ตั้งแต่ 25 ขึ้นไปแต่ไม่เกิน 75 หมายถึงกลุ่ม Average สำหรับทั้งสองมิติ 3) แบบวัดระดับความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Rosenberg Self-Esteem Scale) ฉบับภาษาไทย มีค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาร์ค เท่ากับ 0.84 (ทินกร วงศ์ปการันย์, 2554) 4) แบบวัดภาวะซึมเศร้า Center for Epidemiologic Studies-Depression Scale (CES-D) ฉบับภาษาไทย มีค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาร์ค เท่ากับ 0.86 (อุมาพร ตรังค

สมบัติ, 2540) และ 5) แบบวัด Parental Bonding Instrument (PBI) ฉบับภาษาไทย มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาร์คทั้งฉบับเท่ากับ 0.70 (นพพร ว่องสิริมาศ, 2554)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการขอจริยธรรมการวิจัยในการศึกษา ในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 จากคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี และขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนในการอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยในแต่ละโรงเรียน จากนั้นจึงส่งมอบเอกสารชี้แจงข้อมูลงานวิจัยแก่นักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อลงนามการยินยอมเข้าร่วมการวิจัยก่อนเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บด้วยตนเองในทุกโรงเรียน และตรวจสอบความเรียบร้อยเพื่อนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา นำเสนอเป็นค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และค่าสูงสุด-ต่ำสุด และใช้สถิติเชิงวิเคราะห์ในการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับสถานะทางมิติสังคม ได้แก่ ANOVA สำหรับตัวแปรความนับถือตนเอง และภาวะซึมเศร้า และ Chi-Square Test สำหรับตัวแปรรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 1,215 คน เป็นเพศชาย 542 คน (ร้อยละ 44.6) และเพศหญิง 673 คน (ร้อยละ 55.4) อายุเฉลี่ย 14.1 ปี (S.D. = 0.8) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางมิติสังคมแบบ 2 มิติกับการนับถือตนเองและภาวะซึมเศร้า พบว่าการนับถือตนเองมีความสัมพันธ์กับสถานะทางมิติสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 8.67, p\text{-value} < .001$) โดยนักเรียนที่มีสถานะทางมิติสังคมกลุ่ม admired with high perceived popularity และ rejected with high perceived popularity มีคะแนนความนับถือตนเองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ทั้งกลุ่ม admired with high perceived popularity และ rejected with high perceived popularity มีคะแนนความนับถือตนเองสูงกว่ากลุ่ม rejected with low perceived popularity (30.18 ± 3.26 vs. $27.86 \pm 4.53, p < .001$ และ 31.41 ± 3.66 vs. $27.86 \pm 4.53, p = .001$ ตามลำดับ) ในขณะที่กลุ่ม rejected with high perceived popularity มีคะแนนสูงกว่ากลุ่ม admired with low perceived popularity (31.41 ± 3.66 vs. $27.33 \pm 3.68, p = .03$) และพบว่าภาวะซึมเศร้ามีความสัมพันธ์กับสถานะทางมิติสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 3.72, p\text{-value} = .005$) โดยนักเรียนกลุ่ม rejected with low perceived popularity มีคะแนนภาวะซึมเศร้าสูงกว่ากลุ่ม admired with high perceived popularity และ average อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (19.03 ± 9.89 vs. $16.14 \pm 7.37, p = .031$ และ 19.03 ± 9.89 vs. $16.38 \pm 8.22, p = .002$)

กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะทางมิติสังคมแบบ 2 มิติ กลุ่ม admired with high perceived popularity ได้รับการเลี้ยงดูจากผู้ปกครองแบบ optimal parenting มากที่สุด (ร้อยละ 31.6) ส่วนกลุ่ม rejected with low perceived popularity ได้รับการเลี้ยงดูจากผู้ปกครองแบบ affectionless control มากที่สุด (ร้อยละ 42.8) กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะทางมิติสังคม แบบ 2 มิติต่างกันมีรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองไม่แตกต่างกัน ($\mu^2 = 20.34, df = 12, p\text{-value} = .06$) เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางมิติสังคมเฉพาะ มิติ sociometric popularity และมิติ perceived popularity กับรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง พบว่า

สถานะทางมิติสังคมไม่สัมพันธ์กับรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\mu^2 = 10.0$, $df = 6$, p -value = .13) และ ($\mu^2 = 10.54$, $df = 6$, p -value = .10) แต่เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมิติ sociometric popularity กับรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองด้านการดูแล (care) พบว่ากลุ่มตัวอย่างกลุ่ม admired ได้รับการเลี้ยงดูแบบดูแลสูงมากกว่ากลุ่ม rejected อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ร้อยละ 53.9 และ 44.2 ตามลำดับ, $\mu^2 = 6.58$, $df = 2$, p -value = .04) และมิติ perceived popularity พบว่ากลุ่มตัวอย่างกลุ่ม high perceived popularity ได้รับการเลี้ยงดูแบบดูแลสูงมากกว่ากลุ่ม low perceived popularity อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ร้อยละ 57.8 และ 46.2 ตามลำดับ, $\mu^2 = 8.70$, $df = 2$, p -value = .013)

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางมิติสังคม มิติ perceived popularity กับรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองโดยตัดกลุ่มตัวอย่างกลุ่ม average ออก เนื่องจากมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างมากกว่ากลุ่มอื่นค่อนข้างมาก พบว่ากลุ่ม high perceived popularity และ low perceived popularity ได้รับการเลี้ยงดูจากผู้ปกครองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่ม high perceived popularity ได้รับการเลี้ยงดูแบบ optimal parenting มากที่สุด จำนวน 96 คน (ร้อยละ 33.4) ส่วนกลุ่ม low perceived popularity ได้รับการเลี้ยงดูแบบ affectionless control มากที่สุด จำนวน 116 คน (ร้อยละ 40.3) ($\mu^2 = 8.03$, $df = 3$, p -value = .045) (ตาราง 1)

ตาราง 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองและสถานะทางมิติสังคม

ความแตกต่างระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองกับสถานะทางมิติสังคมแบบ 2 มิติ						ความแตกต่างระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ด้านการดูแล กับสถานะทางมิติสังคม มิติ sociometric popularity				
สถานะทางมิติสังคม	จำนวน (ร้อยละ)				p	sociometric popularity	จำนวน (ร้อยละ)		p	
	1	2	3	4			การดูแลต่ำ	การดูแลสูง		
Admired with high perceived popularity	43 (31.6)	35 (25.7)	41 (30.1)	17 (12.5)	.06	Admired	135 (46.1)	158 (53.9)	.04	
Admired with low perceived popularity	7 (46.7)	0 (0.0)	8 (53.3)	0 (0.0)		Rejected	164 (55.8)	130 (44.2)		
Rejected with high perceived popularity	11 (50.0)	4 (18.2)	6 (27.3)	1 (4.5)		Average	300 (48.0)	325 (52.0)		
Rejected with low perceived popularity	40 (25.2)	32 (20.1)	68 (42.8)	19 (11.9)		Total	599 (49.4)	613 (50.6)		
Average	236 (26.8)	206 (23.4)	320 (36.4)	118 (13.4)						
Total	337 (27.8)	277 (22.9)	443 (36.6)	155 (12.8)						

ความแตกต่างระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง กับสถานะทางมิติสังคม มิติ perceived popularity แบบตัดกลุ่ม average						ความแตกต่างระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ด้านการดูแล กับสถานะทางมิติสังคม มิติ perceived popularity				
perceived popularity	จำนวน (ร้อยละ)				p	perceived popularity	จำนวน (ร้อยละ)		p	
	1	2	3	4			การดูแลต่ำ	การดูแลสูง		
High perceived popularity	96 (33.4)	70 (24.4)	86 (30.0)	35 (12.2)	.045	High perceived popularity	121 (42.4)	166 (57.8)	.013	
Low perceived popularity	76 (26.4)	58 (20.1)	116 (40.3)	38 (13.2)		Low perceived popularity	155 (53.8)	133 (46.2)		
Total	172 (29.9)	128 (22.3)	202 (35.1)	73 (12.7)		Average	323 (50.7)	314 (49.3)		
						Total	599 (49.4)	613 (50.6)		

รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองกลุ่มที่ 1 หมายถึง *optimal parenting* กลุ่มที่ 2 หมายถึง *affectionate constraint* กลุ่มที่ 3 หมายถึง *affectionless control* และกลุ่มที่ 4 หมายถึง *neglectful parenting*

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความนับถือตนเองและสถานะทางมิติสังคม พบว่านักเรียนที่มีสถานะทางมิติสังคมแบบ *rejected with low perceived popularity* มีความนับถือตนเองต่ำกว่ากลุ่ม *admired with high perceived popularity* และ *rejected with high perceived popularity* และ *average* จึงกล่าวได้ว่านักเรียนที่ได้รับความชื่นชอบและความนิยมจากเพื่อนน้อย มีความสัมพันธ์กับความนับถือตนเองที่ต่ำกว่านักเรียนที่ได้รับความชื่นชอบหรือเป็นที่นิยมในกลุ่มเพื่อนมากกว่า สอดคล้องกับการศึกษาแบบวิเคราะห์ห่อถักถึงความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน (Newcomb et al., 1993) และการศึกษาสถานะทางมิติสังคมที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการกลั่นแกล้งรังแก (Gommans, 2010) ที่พบว่าเด็กที่ถูกปฏิเสธจะมีความนับถือตนเองต่ำกว่าเด็กที่เป็นที่นิยมหรือได้รับความชื่นชม นอกจากนี้ยังพบว่าวัยรุ่นบางคนที่ไม่ได้รับความนิยมและมีประสบการณ์ของการถูกแกล้งจากเพื่อน จะมีการนับถือตนเองต่ำลง และมีแนวโน้มการพัฒนาอัตมโนทัศน์ต่อตนเองที่ต่ำด้วย (Egan & Perry, 1998) เพราะความแตกต่างของการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนในช่วงวัยรุ่นมีผลกระทบมากต่อความนับถือตนเอง (Leary, 1995) นักเรียนมัธยมศึกษาจะให้ความสำคัญกับการเป็นที่นิยมในกลุ่มเพื่อนตามพัฒนาการปกติของช่วงวัย ตามหลักทฤษฎี *Psychology of belonging* (Noam, 1999) เพราะมีความต้องการความรักจากบุคคลที่หลากหลายมากกว่าในช่วงวัยเด็กที่ให้ความสำคัญกับความรักจากพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดเพียงอย่างเดียว (โสภา ขปีลมันน์, 2543) อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจอย่างรวดเร็วของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงภายในจิตใจ ไม่มั่นใจในคุณค่าของตนเอง ประกอบกับการประเมินตนเองผ่านการรับรู้ถึงความสำคัญของตนเองผ่านมุมมองของผู้อื่นตามองค์ประกอบของการเกิดความนับถือตนเองของวัยรุ่น (Coopersmith, 1981 ; Maslow, 1970) วัยรุ่นจึงให้ความสำคัญกับการได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และการได้รับการยอมรับจากเพื่อนและสังคมรอบตัวมาก เพราะช่วยให้รู้สึกมั่นคงปลอดภัย และเกิดความนับถือตนเองตามมา (พนม เกตุมาน, 2535, 2550)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะซึมเศร้าและสถานะทางมิติสังคม พบว่านักเรียนกลุ่ม *rejected with low perceived popularity* มีภาวะซึมเศร้าสูงกว่ากลุ่ม *admired with high perceived popularity* และ *average* สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าเด็กที่ถูกเพื่อนปฏิเสธหรือได้รับความนิยมน้อยมีภาวะซึมเศร้า เหนงาโดดเดี่ยวและวิตกกังวล (Salmivalli et al., 2000; Gommans, 2010) และการศึกษาที่พบว่าเด็กที่ถูกปฏิเสธจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว ซึมเศร้า และวิตกกังวลสูงกว่าเด็กกลุ่มที่ได้รับความนิยม (Newcomb et al., 1993) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาระยะยาวเกี่ยวกับผลของ *low social preference* ที่มีต่ออาการซึมเศร้าในเด็กอิตาลีและสหรัฐอเมริกา (Lansford et al., 2007) ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าปัญหาความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนสามารถทำนายอาการซึมเศร้าที่จะเกิดขึ้นตามมาได้ จากความรู้ทางด้านพัฒนาการทางอารมณ์และจิตสังคม เสนอให้เห็นว่าวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจได้ง่าย เพราะมีอารมณ์ที่อ่อนไหว ไม่คงที่ สับสนและแปรปรวนได้ง่าย อันเป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและกายภาพอย่างรวดเร็ว (สุชา จันทรเอม, 2542; ศรีเรือน แก้วกั้วล, 2549) หากวัยรุ่นไม่ได้รับการยอมรับถูกปฏิเสธจากกลุ่มเพื่อนก็จะเกิดผลกระทบต่อพัฒนาการด้านอัตลักษณ์ ได้แก่ การมีภาวะซึมเศร้า พฤติกรรมแยกตัวและหลีกเลี่ยงสังคมได้ (กุลกานต์ อภิวัฒน์ลังการ, 2557) เพราะภาวะซึมเศร้าทำให้รู้สึกไม่มีความสุข ขาด

แรงกระตุ้นในการทำสิ่งต่างๆ และมีความคิดลบต่อตนเอง ทำให้ไม่สนใจเรียนหรือเล่น (American Psychiatric Association, 2000; American Psychological Association, 2017) ก่อให้เกิดปัญหาสัมพันธภาพทางสังคม (ศุภชัย ตู้กลาง และคณะ, 2555) ตามมา

เมื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองและสถานะทางมิติสังคม โดยแยกศึกษาในด้านการดูแล (care) และด้านการควบคุม (control) พบว่านักเรียนที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครองสูงมีความสัมพันธ์กับการเป็นที่ชื่นชอบและเป็นที่นิยมในกลุ่มเพื่อนมากกว่านักเรียนที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครองต่ำ การศึกษาครั้งนี้จึงสนับสนุนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง พฤติกรรมแบบ prosocial และสถานะทางมิติสังคม (Dekovic & Janssens, 1992) ซึ่งพบว่าผู้ปกครองของเด็กกลุ่ม popular จะใช้รูปแบบการเลี้ยงดูประเภท authoritative/democratic ในการปฏิสัมพันธ์กับลูกสูง ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับรูปแบบการเลี้ยงดูแบบดูแลสูงในการศึกษาครั้งนี้ เพราะมีการแสดงความรัก ความเอาใจใส่ต่อเด็ก รับฟังและเปิดโอกาสให้เด็กได้มีอิสระในการเป็นตัวของตัวเองอย่างเหมาะสม ในขณะที่พ่อแม่ของเด็กกลุ่ม rejected จะใช้รูปแบบการเลี้ยงดูประเภท authoritarian/restrictive ในการมีปฏิสัมพันธ์กับลูก ซึ่งถือเป็นลักษณะของวิธีการเลี้ยงดูแบบดูแลเอาใจใส่ต่ำ เนื่องจากพ่อแม่มีความท้อแท้และไม่ค่อยตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก (Baumrind, 1971) นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ด้วยวิธีการตัดกลุ่ม average พบว่าในมิติ perceived popularity นักเรียนที่ได้รับการดูแลสูงมีรูปแบบการเลี้ยงดูแบบ optimal parenting มากกว่ากลุ่มที่ได้รับการดูแลต่ำ ซึ่งมีรูปแบบการเลี้ยงดูแบบ affectionless control ที่มากกว่า แสดงให้เห็นว่าเด็กที่ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่สูงและมีการควบคุมต่ำ (optimal parenting) มีความสัมพันธ์กับการได้รับความนิยมสูง และเด็กที่ผู้ปกครองขาดการเอาใจใส่แต่กลับควบคุมสูง (affectionless control) มีความสัมพันธ์กับการได้รับความนิยมต่ำ และมีการศึกษาพบว่ารูปแบบการเลี้ยงดูแบบ affectionless control จะก่อให้เกิดโรคซึมเศร้าได้มากที่สุดอีกด้วย (Parker, 1983) ผลการวิเคราะห์นี้จึงช่วยสนับสนุนว่าการเลี้ยงดูที่เหมาะสมจะช่วยให้วัยรุ่นมีความสามารถและคุณลักษณะในทางบวกที่จะเอื้อให้ได้รับความนิยมจากกลุ่มเพื่อน สถานะทางมิติสังคมอาจมีผลมาจากรูปแบบการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน เพราะการเอาใจใส่ รับฟังและเปิดโอกาสให้ลูกได้ทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง จะช่วยให้มีความสามารถทางสังคมสูงและมีความยืดหยุ่นในการพัฒนาตนเอง ถือเป็นรูปแบบการเลี้ยงดูที่เหมาะสมในการดูแลลูกวัยรุ่น (Steinberg, 2001) ที่เกิดจากความสมดุลระหว่างการให้ความรักการสนับสนุนควบคู่ไปกับการจัดการพฤติกรรมในทางบวก (Kimberly, 2007) การแสดงความเห็นอกเห็นใจจากพ่อแม่จะส่งผลให้เด็กมีสัมพันธภาพแบบเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและมีบุคลิกภาพแบบ prosocial (Elicker et al., 1992) การไม่ตอบสนองต่อความต้องการของลูก ขาดความละเอียดอ่อนจนเกิดเป็นสภาพแวดล้อมที่เด็กไม่สามารถคาดเดาได้มีผลโดยตรงต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย ไม่กล้าเผชิญโลกภายนอก พัฒนาเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น พฤติกรรมก้าวร้าวและวิตกกังวลเมื่อต้องทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน (Dishion et al., 1991) นอกจากนี้ การศึกษา secure attachment (Lieberman et al., 1999) ยังสนับสนุนว่าคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ปกครองมีผลต่อคุณภาพความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน วัยรุ่นที่เติบโตมาในครอบครัวที่อบอุ่นจะมีทักษะทางสังคมที่ดี ซึ่งจะช่วยให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนตามไปด้วย ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการเลี้ยงดูที่มีต่อความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนของวัยรุ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน บุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านการดูแลเด็กและวัยรุ่นในโรงเรียน เช่น ครูที่ปรึกษา อาจารย์แนะแนว และนักจิตวิทยาโรงเรียน เป็นต้น ควรให้ความสำคัญในการสำรวจปัญหาที่อาจเกิดจากสัมพันธภาพระหว่างนักเรียน โดยจัดให้มีการวัดประเมินสถานะทางมิติสังคม ร่วมกับการสังเกตอาการหรือพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต พร้อมกับจัดกิจกรรมส่งเสริมป้องกันปัญหาสุขภาพจิตอย่างสม่ำเสมอในแต่ละภาคเรียน เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าความนับถือตนเองและภาวะซึมเศร้ามีความสัมพันธ์กับสถานะทางมิติสังคมของวัยรุ่นตอนกลางอย่างมีนัยสำคัญ และผู้ปกครองควรแสดงความรักอย่างใกล้ชิด รับฟังความรู้สึกและแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อกัน เปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้เสนอความคิดเห็นและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยมีผู้ปกครองคอยให้ความช่วยเหลือผ่านการพูดคุยโดยเหตุและผล ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะในการเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อนได้เป็นอย่างดี เพราะผลการวิจัยพบว่าวัยรุ่นที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครองสูงมีความสัมพันธ์กับการเป็นที่ชื่นชอบและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนมากกว่านักเรียนที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครองต่ำ ซึ่งการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนจะส่งผลให้วัยรุ่นมีสุขภาพจิตที่ดีต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป การศึกษาแบบ Longitudinal study จะช่วยให้ทราบถึงทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานะทางมิติสังคม และควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ภายหลังจากใช้แบบประเมินสถานะทางมิติสังคมแบบ 2 มิติ หรือเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มารับบริการทางการแพทย์ในหน่วยจิตเวชเด็กและวัยรุ่นตามโรงพยาบาลต่างๆ และนักเรียนที่เข้ารับคำปรึกษากับนักจิตวิทยาในโรงเรียน และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าเด็กและวัยรุ่นที่เป็นสมาธิสั้นมีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะบางประการที่ส่งผลต่อสถานะทางมิติสังคมในทางบวกและทางลบ ดังนั้นภาวะสมาธิสั้นจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ควรให้ความสนใจ และควรศึกษาทักษะทางสังคมร่วมด้วย เพื่อนำไปใช้เป็นองค์ความรู้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้วัยรุ่นมีสถานะทางมิติสังคมในทางบวก

เอกสารอ้างอิง

- American Psychiatric Association. (2000). Diagnostic and statistical manual of mental disorders: Revised (4th ed.). Washington, DC: American Psychiatric Association.
- American Psychological Association. (2017). Depression. Retrieved Mar 22, 2017, <http://www.apa.org/topics/depression/>
- Baumrind, D. (1971). Current Patterns of Parental Authority. *Developmental Psychology Monographs*, 4, 1-103.
- Coie, J. D., Lochman, J. E., Terry, R., & Hyman, C. (1992). Predicting early adolescent disorder from childhood aggression and peer rejection. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60, 783-792.
- Coopersmith, S. (1981). *The Antecedents of Self-esteem* (2nd ed.). Palo Alto, California: Consulting Psychologist Press.
- Dekovic, M., & Janssens, M. A. M. (1992). Parents' Child-Rearing Style and Child's Sociometric Status. *Developmental Psychology*, 28(5), 925-932.

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward"

- Dishion, T. J., Patterson, G. R., Stoolmiller, M., & Skinner, M. L. (1991). Family, school, and behavioral antecedents to early adolescent involvement with antisocial peers. *Developmental Psychology*, 27(1), 172-180.
- DuBois, D. L., Bull, C. A., Sherman, M. D., & Roberts, M. (1998). Self-esteem and adjustment in early adolescence: a social-contextual perspective. *J. Youth Adolesc.* 27, 557-583.
- Egan, S. K., & Perry, D. G. (1998). Does low self-regard invite victimization?. *Dev. Psychol.* 34, 299-309.
- Elicker, J., Englund, M., & Sroufe, L. (1992). Predicting peer competence and peer relationships in childhood from early parent-child relationships. In R. Parke & G. Ladd (Eds.), *Family-peer relationships: Modes of linkage*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Feldman, S. S., & Cauffman, E. (1999). Your cheat in' heart: attitudes, behaviors, and correlates of sexual betrayal in late adolescents. *J. Res. Adolesc.* 9, 227-252.
- French, D. C. (1988). Heterogeneity of peer-rejected boys: Aggressive and nonaggressive subtypes. *Child Development*. 59, 976-985.
- Gommans, R. (2010). Sociometric status, Peer perceived popularity, Bullying, and Psychopathological outcomes Associations and the moderating role of involvement in bullying. Radboud University Nijmegen.
- Kimberly, K. (2007). *Parenting Styles and Adolescents*. (2017), Cornell University. Retrieved Mar 24, 2017, from <http://www.human.cornell.edu/pam/outreach/parenting/parents/upload/Parenting-20Styles-20and-20Adolescents.pdf>.
- Ladd, G. W. (2006). Peer rejection, aggressive or withdrawn behavior, and psychological maladjustment from ages 5 to 12: An examination of four predictive models. *Child Development*. 77, 822-846.
- Lansford, J., Capanna, C., Dodge, K., Caprara, G., Bates, J., Pettit, G., & Pastorelli, C. (2007). Peer social preference and depressive symptoms of children in Italy and the United States. *International Journal of Behavior and Development*. 31, 274-283.
- Leary, M. R. (1995). *Self-presentation: Impression management and interpersonal behavior*. Boulder, CO: Westview Press.
- Lieberman, M., Doyle, A. B., & Markiewicz, D. (1999). Developmental patterns in security of attachment to mother and father in late childhood and early adolescence: associations with peer relations. *Child Development*. 70(1), 202-213.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality*. New York: Harper & Row.
- Newcomb, A. F., Bukowski, W. M., & Pattee, L. (1993). Children's peer relations : Meta-analytic review of popular, rejected, neglected, controversial, and average sociometric status. *Psychological Bulletin*. 113, 99-128.

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward"

- Noam, G. (1999). The psychology of belonging: reformulating adolescent development. *Adolesc Psychiatry*. 24, 49–68.
- O'Donohue, W. T., Benuto, L. T., & Tolle, L. W. (2013). *Handbook of Adolescent Health Psychology*. New York Heidelberg Dordrecht London: Springer.
- Parker, G. (1983). Parental 'affectionless control' as an antecedent to adult depression. In A. G. Psychiatry (Ed.). A risk factor delineated. 40, 956-960.
- Parkhurst, J. T., & Hopmeyer, A. G. (1998). Sociometric popularity and peer-perceived popularity: Two distinct dimensions of peer status. *The Journal of Early Adolescence*. 18, 125–144.
- Rubin, K. H., Chen, X., McDougall, P., Bowker, A., & McKinnon, J. (1995). The Waterloo Longitudinal Project: Predicting internalizing and externalizing problems in adolescence. *Development and Psychopathology*. 7(4), 751-764.
- Salmivalli, C., Kaukianinen, A., & Lagerspetz, K. (2000). Aggression and sociometric status among peers: Do Gender and type of aggression matter? *Scandinavian Journal of Psychology*. 41, 17-24.
- Sandstrom, M. J., & Zakriski, A. L. (2004). Understanding the experience of peer rejection.
- Steinberg, L. (2001). We know some things: Adolescent-parent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*. 11, 1-19.
- โสภณ ชปิลมันน์. (2543). วัยรุ่น : วัยจ๊าบ. วารสารราชบัณฑิตยสถาน 25(1), 109-116.
- กรมสุขภาพจิต. (2555). กรมสุขภาพจิต : วัยเรียนเครียดสะสม ฆ่าตัวตายปีละ 170 คน. สืบค้นเมื่อ กันยายน 7, 2559, จาก <http://www.thairath.co.th/content/289132>.
- กุลกานต์ อภิวัฒน์สังการ. (2557). พฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น. วารสารมนุษยนิเวศศาสตร์ ฉบับพิเศษ สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 65-70
- ทินกร วงศ์ปการันย์ ณหทัย วงศ์ปการันย์. (2554). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดความภาคภูมิใจในตนเองของโรเซนเบิร์ก: การศึกษาในนักศึกษาไทย. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 59-70.
- นพพร ว่องสิริมาศ ยาใจ สิทธิมงคล นางลักษณ์ วิรัชชัย และโสภณ แสงอ่อน. (2554). แบบวัดความผูกพันบิดามารดา-บุตร (ฉบับภาษาไทย): การทดสอบคุณภาพเครื่องมือสำหรับใช้ในวัยรุ่นที่มีมารดาซึมเศร้า. *J Nurs Sci*. 29, 19-28
- พนม เกตุมาน. (2535). สุขใจกับลูกวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปลนพับลิชิ่ง จำกัด.
- พนม เกตุมาน. (2550). พัฒนาการวัยรุ่น: Adolescent Development. . สืบค้นเมื่อ กันยายน 7, 2559, จาก http://www.psyclin.co.th/new_page_56.htm.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward"

ศุภชัย ตู้กลาง อรพรรณ ทองแดง ธีรศักดิ์ สาตรา และสุชีรา ภัทรายุควรรตน์. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
ภาวะซึมเศร้าของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร.
วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 57(3), 283-294.

สุชา จันทร์เอม. (2542). จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

สุทธิพล อุดมพันธุ์รัก จุฬารัตน์ พูลเอี่ยม. (2560). การคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยวิธีของ Taro Yamane.
สืบค้นเมื่อ เมษายน 7, 2560, จาก <http://www1.si.mahidol.ac.th/km/node/824>.

อุมาพร ตรังคสมบัติ วชิระ ลาภบุญทรัพย์ ปิยสัมพันธ์ หะวานนท์. (2540). การใช้ CES-D ในการคัดกรองภาวะ
ซึมเศร้าในวัยรุ่น วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 42(1).